

Łagodnie pofałdowane i zalesione tereny na skraju woj. świętokrzyskiego i mazowieckiego województwa, były miejscem 15. już edycji jesiennego złazu Politechniki Świętokrzyskiej. W imprezie Akademickiego Klubu Turystyki Kwalifikowanej PTTK wzięło udział 23 osoby.

Złaz rozpoczął się o g. 9-tej w Mroczkowie, położonym przy trasie na Skarżysko-Końskie. Wieś powstała na początku XV w. Była znaczącym ośrodkiem przemysłu żelaznego od XVI do XIX w.. Pierwsza kuźnica powstała tutaj już w latach 1532-48. W 1778 r. właściciel, księżę Mikołaj Radziwiłł, przebudował ją na wielki piec z 3 fryszerniami. W 1828 r. wieś przeszła na własność rządu, a w 1836 r. cały zakład spłonął. Odbudowana przez Bank Polski huta wyposażona już była w miech cylindrowy oraz maszynę parową o mocy 12 KM. Zakład znajdował się przy Stawie Starym na rzece Kamiennej, który był połączony kanałem wodnym (500 m długości) z rezerwowym Stawem Kapturowskim. Rudę żelaza wydobywano w okolicznych lasach kopiąc szyby o głębokości 10-12 m. Na terenie Mroczkowa działały również młyny wodne. Pierwsze wzmianki o nich pochodzą z XVI/XVII w., jednak do dziś zachowały się jedynie ślady.

Rozległe lasy w okolicach Mroczkowa były schronieniem oraz doskonałą bazą wypadową dla oddziałów AK w czasie II wojny światowej.

Wędrówkę rozpoczęliśmy pod modrzewiową kaplicą św. Rocha, która powstała w 1820 r. jako wotum za ocalenie przed epidemią cholery. Kościółek później rozbudowano. W 1950 r. wzniesiono drewnianą dzwonnice. Parafię w Mroczkowie erygowano w 1957 r., a na przełomie lat 80. i 90. XX w. powstał nowy kościół MB Nieustającej Pomocy.

Początkowo trasa wiodła czarnym szlakiem turystycznym do Rezerwatu Ciechostowice. W Mroczkowie-Kapturowie można było zobaczyć stare drewniane domy o konstrukcji zrębowej. Za wsią szlak prowadził już liściasto-iglastym lasem. Po 3 km weszliśmy na teren rezerwatu modrzewia polskiego „Ciechostowice”. Przed I wojną światową, w tej okolicy, Rosjanie wycinali jodłę wąskimi pasami (kulisami), które naturalnie zarosły modrzewiami. Znanym badaczem tych drzew był prof. Marian Raciborski, który jako pierwszy wyróżnił ten podgatunek pod koniec XIX w. Jednak dopiero z inicjatywy prof. Władysława Szafera w 1928 r. te zagajniki zaczęto chronić. W 1953 r. powstał rezerwat (pow. 7,5 ha).

Dalej powędrowaliśmy szlakiem zielonym wiodącym do Przysuchy. Przy drodze Mroczków - Ciechostowice znajduje się obelisk upamiętniający 5 żołnierzy AK ze Zgrupowania Robota poległych tutaj 3. VIII 1943 r.

Ok. g. 11-tej, po 7 km marszu, dotarliśmy na Altanę (408 m). Jest to najwyższe wzniesienie Garbu Gielniowskiego (zaliczane do Korony Gór Świętokrzyskich) i województwa mazowieckiego jednocześnie. Na szycie zatrzymaliśmy się na posiłek przy stalowej dostrzegalni pożarowej.

Altana

Następnie zeszliśmy do położonego pośród lasów Huciska (8 km), gdzie kiedyś istniała huta. Ostatni odcinek trasy do Książka Majdowskiego (12 km) odbył się na orientację leśnymi duktami. Do Szydłowca dojechaliśmy już busem.

Szydłowiec leży na Przedgórzu Iłżeckim, gdzie występują rudy żelaza, wapień, margiel, gliny ogniotrwałe i ceramiczne, piaskowiec wielu odmian, obfite zasoby piasku i żwirów. Tereny te należały do Ziemi Sandomierskiej. Szydłowiec założono ok. XII w. Pierwotnie były to włości Odrowążów. Na sztucznej wyspie w rozlewiskach rzeki Korzeniówki, wybudowano niewielki gród. Z czasem powstała też osada targowa, która dała początek miastu w 1427 r. Największy rozwój miasta wiąże się z władaniem Szydłowieckich z rodu Odrowążów. W 1548 r. miasto przeszło w ręce Radziwiłłów, którzy dalej je rozwijają. W końcu XVI w. pojawili się tutaj Żydzi. Pierwsza połowa XVII w. była okresem wielkiego rozkwitu, potem Szydłowiec był nękany przez epidemie i wojny. Podczas III wojny północnej (1700-25) wymarło ok. 90% mieszczan. Pod koniec XVIII w. Żydzi stanowili już ¼ mieszkańców. W 1800 r. Szydłowiec przeszedł w ręce Anny Sapieżyńskiej, w 1826 stał się własnością rządową. Powstanie Styczniowe na Sandomierszczyźnie rozpoczęło się w nocy 22/23 stycznia 1863 r. atakiem oddziałów Langiewicza na rosyjski garnizon w Szydłowcu. Natomiast w 1885 r., 5 km od miasta, powstała linia kolejowa. Przed II wojną światową miasto liczyło ok. 11 tys. mieszkańców, w tym 65 % Żydów, którzy już tu nigdy nie wrócili.

Renesansowy ratusz w Szydłowcu

Kościół św. Zygmunta
w Szydłowcu

Zwiedzanie zabytków Szydłowca rozpoczęliśmy, o g. 13-tej z miejscową przewodniczką p. Ireną Hanusz, od kościoła parafialnego św. Zygmunta. Pierwsza, drewniana świątynia z 1401 r., została w latach 1493 – 1525 zastąpiona przez budowlę murowaną fundacji Jakuba i Mikołaja Szydłowieckich. Renesansowy wystrój wnętrz oraz nietypowy płaski strop modrzewiowy robią duże wrażenie. W kościele znajduje się wysokiej klasy późnogotycki poliptyk, renesansowa płyta nagrobna Mikołaja Szydłowieckiego oraz pomnik nagrobny Mikołaja i Marii Radziwiłłów w kształcie śpiącej Ariadny.

Po północnej stronie kościoła zlokalizowany jest Rynek Wielki, po środku którego stoi okazały ratusz miejski z wieżą zegarową. Budowla (1602-29) ta należy do najlepiej zachowanych późnorenansowych zabytków w Polsce. Jej budowniczym był słynny w naszym regionie Kasper Fodyga. Z tarasu widokowego na wieży można podziwiać daleką panoramę okolicy. Ratusz dalej jest siedzibą władz miejskich.

Przed ratuszem znajduje się późnorenansowy pręgierz z maszkaronami z piaskowca w formie kolumny. Przy rynku znajdują się też zabytkowe kamienice z XIX w. W zachodniej części rynku znajduje się klasycystyczny „Dom pod Dębem”, który ufundowała w 1819 r. Anna Sapieżyna dla szkoły elementarnej. Obecnie mieści się tutaj hotel i miejska informacja turystyczna.

Z rynku udaliśmy się na kirkut usytuowany w dawnej dzielnicy żydowskiej. Jest to jeden z największych cmentarzy żydowskich nekropolii w Polsce, gdzie ocalało ok. 3 tys. nagrobków, a to tylko część dawnej nekropolii. Miejscowa gmina żydowska zaliczała się do grupy wielkich. Działały tu aż 2 synagogi. Synagoga Główna z 1711 r. została zburzona podczas II wojny światowej. Synagoga Garbarska powstała w 1730 r. dla żydowskich robotników z miejscowej garbarni. Obecnie po przebudowie służy do celów kulturalno-gastronomicznych.

Na koniec wycieczki odwiedziliśmy szydłowiecki zamek. Zbudował go w latach 1470-80 Stanisław Szydłowiecki w miejscu dawnego grodu na sztucznej wyspie. W latach 1515-26 gotycki zamek przebudowano na rezydencję. Od 1800 r. w zamku mieszkała księżna Anna Sapieżyna, lecz odsprzedała go w 1828 r. skarbowi Królestwa Polskiego. Potem był tu magazyn piwa, a nieużytkowany od poł. XIX w. popadał w ruinę. W zamku hitlerowcy utworzyli getto, w którym więziono ponad 16 tys. Żydów. Dopiero w latach 60. XX w. doczekał się kapitalnego remontu. Obecnie mieści się tutaj Szydłowieckie Centrum Kultury oraz Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych – jedyne w swoim rodzaju w Europie. Złaz zakończył się tradycyjnie, spotkaniem integracyjnym w miejscowej restauracji.

*Krzysztof Sabat
kierownik zjazdu i prezes AKTK*

Kaplica św. Rocha w Mroczkowie